

## نگاه آفریقایی چین

22 تیر 1393 ساعت 8:03

چین در راه ادامه رشد و توسعه اقتصادی خود نیازمند پیدا کردن بازارهای جدیدی می باشد. یکی از مناطقی که می تواند این نیاز چین را تا حدی زیادی برطرف نماید قاره آفریقا می باشد. مقامات پکن از سال های پیش تاکنون با سرمایه گذاری عظیم در قاره سیاه در راه گسترش نفوذ خود در این قاره شروتمند تلاش نموده اند.

**ایراس؛** هر چند روابط تاریخی پکن و کشورهای آفریقایی ریشه در تاریخ داشته است اما روابط دو طرف از اوایل قرن ۲۰ تا سال های استقلال بعد از جنگ جهانی دوم به الهام بخشی و تاثیرگذاری از اندیشه های مانو محدود می شد و بعد از آن هر چند روابط دو طرف وارد دوره ای جدید شد، اما پتانسیل و توان چین اجازه نقش آفرینی بیشتر را در آفریقا نمی داد. چه اینکه این کشور با چالش ها و بحران های داخلی و منطقه ای بسیاری در بعد از انقلاب چین و در دوران جنگ سرد روبه رو بود. در واقع نفوذ سیاسی و اقتصادی و استراتژیکی پکن پس از دهه های اخیر در آفریقا رو به گسترش بوده است و چین پس از جنگ سرد حضور خود در آفریقا را توسعه داده است. عدم حضور قدرتمند چین در قاره سیاه در دوران جدید تغییر وضعیت جهانی و نیازهای داخلی این کشور در کنار رشد اقتصادی سریع و گسترش توان اقتصادی سیاسی چین باعث شد تا پکن در اندیشه حضور حداکثری در قاره سیاه باشد. به گونه ای که بنا بر آمارهای چین، تجارت چین و آفریقا از حدود ۹۰۰ میلیون دلار در ۱۹۹۱ به ۳/۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ و در سال ۲۰۰۸ میلادی به بیش از صد میلیارد دلار رسید که خود بیانگر نفوذ رو به رشد و فزاینده چین در قاره سیاه است.

### ► عوامل جستجوی نقش چین در قاره سیاه

**انرژی و مواد خام:** یکی از عوامل مهم گرایش چین به آفریقا انرژی بوده است. این امر با توجه به اینکه چین یکی از بزرگترین کشورهای مصرف کننده انرژی دنیا است و بخش زیادی از آن را نیز وارد می کند تبدیل به عامل و عنصر مهمی برای روی آوری این کشور به آفریقا شده است. در این راستا چین در اندیشه آن است که به دلایلی مثل امنیت انرژی، استقلال منابع نفتی و متنوع کردن منابع تامین انرژی سرمایه گذاری ها و همکاری های وسیعی کشورهای آفریقایی مانند سودان، آنگولا، ساحل عاج، لیبی، نیجریه و سودان پی ریزی و از منابع انرژی این کشورها برای رشد بیشتر اقتصاد خود بهره گیرد. عامل دیگر نگاه استراتژیک و روبه رشد چین به قاره سیاه روابط تجاری و استفاده از بازارهای وارداتی کشور های این قاره و صادرات بیشتر به این کشورها بوده است در این بین افزایش شدید سطح روابط تجاری و تعامل اقتصادی بین دو طرف همچنین روند رو به رشد داشته است. در زمان حاضر نفت خام بیش از ۷۳ درصد کل صادرات آفریقا به چین را تشکیل می دهد و مهمترین کشورهای آفریقایی صادرکننده نفت نیز سودان و آنگولا هستند.

**صادرات و سرمایه گذاری:** هر روز که می گذرد توجه پکن به نفوذ فزاینده در قاره سیاه صورتی جدی تر و پر اهمیت تر به خود می گیرد، در این راستا است که امروزه جمهوری خلق چین لقب بزرگترین سرمایه گذار آفریقا را به خود اختصاص داده است و بلکه پرچم دار بزرگترین سرمایه گذار کشورهای نوظهور نیز در قاره سیاه می باشد. بانک توسعه چین، بانک صادرات- واردات چین و بانک توسعه کشاورزی چین در سال ۲۰۰۰ میلادی با تشکیل انجمن همکاری های چین-آفریقا و در سال ۲۰۰۶ میلادی، اداره اسناد سیاست چین-آفریقا و در سال ۲۰۰۷ میلادی صندوق توسعه چین و آفریقا راه اندازی کرد و همزمان کوشید تا با برقراری روابط سیاسی و اقتصادی بیشتر با کشورهای این قاره در تمام کشورهای این قاره فقیر نفوذ نماید. برنامه فوق، ایجاد موافقت نامه های اقتصادی، سرمایه گذاری و تجارت آزاد با آفریقا مورد تاکید قرار گرفته است.

اکنون چین با ۴۸ کشور از مجموع ۵۴ کشور آفریقایی دارای مناسبات سیاسی و دیپلماتیک است. چین در فاصله سال های

۲۰۰۰ تا ۲۰۱۱، ۷۵.۴ میلیارد دلار در آفریقا سرمایه گذاری کرده است و این رقم یک پنجم کل مبالغ سرمایه گذاری شده در این قاره به شمار می رود. آمریکا در همین دوره مبلغ ۹۰ میلیون دلار در قاره آفریقا سرمایه گذاری کرده که به مبالغ هزینه شده توسط آمریکا در این قاره نزدیک است.

**متغیر های ژئوپلیتیک و سیاسی:** در واقع نگاه چین به آفریقا گستره ای دیپلماتیک، سیاسی و امنیتی نیز داشته است و چین در سال های اخیر کوشیده است تا به این کشور ها توجه بیشتری داشته باشد و از حضور اقتصادی به عنوان عملی برای حضور سیاسی بهره گیرد. سال ۲۰۰۶ رهبران چین نخستین برنامه سیاسی خود را در قبال آفریقا تحت عنوان سیاست آفریقایی چین تدوین کردند. امروزه دولت چین تشکیلات گسترده ای را برای همکاری با کشور های توسعه نیافته به ویژه در خصوص آفریقا دارد و چند سال یکبار جلسه سران آفریقا با پکن را برگزار می کنند. این امر موجب شده است چینی ها حضور گسترده ای در قاره سیاه داشته باشند. چنانچه بعد از انتخاب "شی جین پینگ" رئیس جمهور جدید چین که جانشین هو جین تائو شد، وی علاوه بر سفر به روسیه، به چند کشور آفریقایی شامل تانزانیا، جمهوری دموکراتیک کنگو و آفریقای جنوبی رفت.

### ► چشم انداز و چالش های حضور بیشتر

اعطای وام به کشور های آفریقایی با مشکلات بسیاری از سوی کشور های غربی روبه روست. چین کوشیده است تا بدون قراردادن شرایط خاصی به کشور های آفریقایی وام دهد. نگاه کشور های آفریقایی به چین بسیار عمیق تر شده و این پکن خواهد بود که تا چند سال آینده نفوذ و اقتدار کاملی را در سطح قاره به نمایش خواهد گذاشت، نفوذی که با توجه به عدم سابقه استعماری این کشور و تسهیلات گوناگون و چند گانه چین امروزه هم پکن را یاری کرده است تا در هیبت یکی از قدرتمند ترین کشورهای صاحب نفوذ در قاره سیاه در آید و مسلماً دیری نخواهد پایید که پکن بازیگری شناخته شده در ابعاد سیاسی و امنیتی و استراتژیکی در آفریقا گردد.

چنانچه سال گذشته حجم روابط تجاری کشور های آفریقایی و چین به حدود دویست میلیارد دلار رسید. به علاوه داشتن تصویر مثبت و ضد استعماری از چین از طرف آفریقایی ها نقش مهم در چشم انداز حضور چین در آفریقا داشته است. اما اینک هر چند کارشناسان معتقدند که چین تلاش می کند در آفریقا موفق باشد، اما چالش های فراوانی نیز فراوانی آن است. این چالش ها در ابعاد گوناگون سیاسی و اقتصادی جلوه گر است. یعنی طی سال های اخیر چین به اولین کشوری تبدیل شده که به آفریقا سرمایه می فرستد. اما همان گونه توسعه آفریقا برای چین فرصت ایجاد می کند، نگاه بازیگران و قدرت های بزرگ به حضور چین در آفریقا منفی است. گذشته از این فعالیت های کنترل نشده اقتصادی چین، ممکن است به کشور های میزبان آسیب رساند.

در این حال همراه شدن بی ثباتی در منطقه از یک سو و فعالیت های پر سود استخراج مواد معدنی از سوی دیگر به اتهام زنی های مختلف انجامیده است. چنانچه اکنون و با توجه به نظارت محدود دولت چین بر شرکت های چینی در منطقه دارد که در منطقه برخی حتی به چین به دیده استعمار گر نوین می نگرند. چرا که اکنون نیز هشتاد درصد صادرات کشور های آفریقایی به چین، مواد خام است. بخشی از تقصیر متوجه کشور های آفریقایی است و نباید فقط چین را در این زمینه مقصر دانست.

**نویسنده:** فرزاد رمضانی بونش، عضو شورای نویسندگان ایراس؛

پایان متن/